

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXVI (2018),
Книжка / Issue 1

БЕЛЕЖИТИЯТ БЪЛГАРИСТ И ПРИЯТЕЛ НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ НИКОЛАЙ ЧЕРВЕНКОВ – НА 70 ГОДИНИ

Калчо К. КАЛЧЕВ

THE DISTINGUISHED RESEARCHER AND FRIEND OF THE UNIVERSITY OF VELIKO TARNOVO IN BULGARIAN STUDIES NIKOLAY CHERVENKOV TURNS 70

Kalcho K. KALCHEV

Като че ли беше вчера, когато по страниците на „Исторически преглед“ през втората половина на 70-те години срещнах името му. В разговор с Людмил Спасов узнах, че Н. Н. Червенков е млад българин от Молдова – наш връстник, който е пред защита на своята кандидатска дисертация и е специализант в Института по славянознание в Москва. За колко време е там, работи ли някъде, има ли семейство и др. такива подробности не ме интересуваха. И така бе до есента на 1993 г., когато съдбата пожела да ни събере в една стая на домуване в почивна станция през два от трите дни на провежданата Втора научна конференция „Българите в Северното Причерноморие“. След това в продължение на дълги години ВТУ и Историческия факултет, под ръководството на проф. дин Петър Тодоров (1934–2014) бе домакин на традиционни научни форуми по тази тематика, а ние – вече поопознали се – все се търсехме. Явно, моето навлизане в историческото минало на бесарабските българи, където някогашният специализант и тогавашен учен в Института по история (Институт за междунационални отношения) от Кишинев му импонираше и той с охота ми даваше справки, съвети и даже консултации. Чувствах, че навлизам в една все по-въвличаща ме проблематика, особено след като гостувах в Молдовската столица през декември 1995 г., а той прояви едно удивително гостоприемство. За него узнавах все нови и нови подробности и просто интуитивно усещах, че сме „от една порода“. Бях вече сигурен, че интересът му към историческото знание не е генериран единствено от Историческия факултет на Одеския университет „И. М. Мечников“, където е защитил отлично дипломната си работа, а че за това определяща насока е имало домашното възпитание в с. Чийшия (Городнее, днес в Болгр. район, Украйна), където се е родил на 2 януари 1948 г. в семейството на обикновени трудови хора. Интересни детайли и подробности узнавах за общуването му с неговия някогашен селски учител К. А. Поглубко, чиято научна продукция, вече като институтски учен-изследовател от Кишинев, аз добре познавах. Съвместната им дейност, започнала като общуване между учител и ученик през 1962 г. продължава и след защитата на кандидатската дисертация („Болгарская емиграция в Румынии и национально-освободителное движение в Болгарии...” – 1982 г.) и утвърждаването му като ерудиран познавач на миналото на бесарабските българи, до преждевременната кончина на Учителя (1983 г.), към когото Червенков и до днес се отнася с изключително уважение.

Разширяването на научно-изследователския интерес по посока на българо-руско-молдавските връзки и отношения през XIX в., особено след като Червенков заема длъжността на старши научен сътрудник, се извършва върху основата на все по-задълбочаващото се опознаване на изворовия материал. За него обаче това не е самоцел. Младият учен е искрено убеден, че историческите знания могат (и трябва) да облагородяват човешкия дух, и особено този на бесарабските българи по посока на патриотизма. Подчерганият акцент върху миналото на сънародниците му от Украйна и Молдова е

закономерен продукт от принципното му разбиране, че в югоизточния ъгъл на някогашния СССР различните етноси и малцинствени групи могат (и трябва) да живеят в мир и разбирателство, без да допускат мегаглобалистски пропаганди. В същия смисъл, вече като заместник-директор на Института за междуетнически отношения, и като хоноруван доцент, той изнася и своите лекции по нова история пред студенти от Молдовския държавен университет. А пред младите си колеги от Кишиневския държавен педагогически университет „Йон Крянга” чете курс лекции по история, култура и традиции на българския народ.

Убеден в необходимостта от разширяване познанията и на сънародниците си от Република България за българите от днешните Украйна и Молдова, заедно с И. Ф. Грек и с други свои земляци – авторитетни учени, Н. Н. Червенков много често идва в българската столица, за да се среща с отговорни български власти, чрез които да задвижи интереса и на „Метрополията” към севернопричерноморската диаспора. Със сигурност ефект от тези срещи има, макар резултатите да не са от най-очакваните за национал-патриотичните кръгове на сънародниците ни от Бесарабия, Таврия, Крим, Приднестровието. В София се основава „Агенция за българите в чужбина” (1994), която започва да се интересува институционално по-живо от „външните българи”. А появата на заглавия на български език като „България в сърцето ми” (1996 г., труд, посветен на К. Поглубко), като „Бесарабските българи за себе си” (1995 г.) или съвместното с И. Ф. Грек издание „Българите от Украйна и Молдова. Минало и настояще” (1993 г.) в София говори, че молдовските българисти, сред които все повече се откроява името на Н. Н. Червенков, извършват една истинска родолюбива дейност, основана на историческите знания като наука. Никак не е случаен фактът, че всички те още от 1994 г. избират за свой председател именно него. На него възлагат и редактирането на научнопопулярното списание „Български хоризонти”, което като че ли трябва да замести „замлъкналия” вестник „Българско слово”.

Своеобразна кулминация на високо отговорната мисия на Червенков, както и на активиралото се национал-патриотично съзнание на българската общност от Молдова, представляват усилията за разкриване на български университет в тази братска република. Това става в края на март 2004 г., като учебната година се открива през есента с участието на президентите на двете страни. С указ на молдовския тогавашен президент Вл. Воронин за ректор на новоучредения Тараклийски държавен университет за пръв ректор се назначава докторът на историческите науки Николай Н. Червенков, който година по-рано вече е станал *d-r habilitatea*. (Тази длъжност той изпълнява до 2010 г.). Така визитата на Кирил Дарманчев, Иван Грек, Николай Куртев и Н. Червенков в България във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”, в комбинация с интервенцията на някои депутати в Молдовския парламент и с инициативността на Агенцията за българите в чужбина, благодарение и на отличните взаимоотношения между Г. Първанов и молдовския президент, довеждат до откриването на 16 държавен университет в гр. Тараклия. Първоначалният замисъл на учредителите е бил новото учебно заведение да представлява своеобразен филиал на ВТУ. Но обструкции от организационно естество, главно от страната – домакин, го осуетяват. Все пак от този замисъл остава нещо – през 2009 г. на Университета, в който се обучават около 250 студенти по няколко специалности, е дадено името на видния български книжовник от Търновската книжовна школа Григорий Цамблак (1364–1420 г.). Отделен въпрос е, че по причини от различен характер, днес в Тараклийския университет, където 80 на сто от обучаемите са млади българи, по основната специалност „Български и румънски език и литература” се обучават около 50 студенти.

Разнообразната родолюбива и общохуманистична дейност на учения-изследовател и преподавател Н. Н. Червенков е отличена както с молдовския орден „Трудова слава”, така и с почетни знаци от президента на Република България, с медали на Софийския университет, на общонародния комитет „Васил Левски” и др.

Нека му пожелаем още дълги години здраве, жизненост и все същата отзивчивост и тактичност, която неговите обучаеми и ревностни краеведи от Молдова и Украйна познават!